

Dış Politikada Yeni Bir Aktör Olarak Cumhurbaşkanlığı Güvenlik ve Dış Politikalar Kurulu: ABD Ulusal Güvenlik Konseyi ile Bir Karşılaştırma

The Presidential Security and Foreign Policy Council as a New Actor in Foreign Policy: A Comparison with the US National Security Council

Ahmet TUNÇ

Doç. Dr. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

ahmet.tunc@comu.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0003-0106-2599>

Serhat BAŞARAN

Arş. Gör. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

serhat.basaran@comu.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-6809-255X>

Erhan GÜMÜŞ

Prof. Dr. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

erhang@comu.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-5113-1006>

Makale Başvuru Tarihi : 12.05.2024

Makale Kabul Tarihi : 28.06.2024

Makale Türü : Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler:

Kamu Politikası
Cumhurbaşkanlığı
Hükümet Sistemi
Güvenlik ve Dış
Politikalar Kurulu
Ulusal Güvenlik
Konseyi

ÖZET

Güncel kamu politikası literatüründe üzerinde en sık durulan konulardan birisi politika yapımının nasıl olacağı ve sürece katılan aktörlerin kimler olacağıdır. Bu aşamada söz konusu güvenlik ve dış politika olduğunda konunun daha bilimsel ve teknik bilgiye sahip tecrübeli kişilerin eliyle yürütülmesi elzemdir. Böylesi bir gereklilikten hareketle bu çalışmanın amacı siyasi hayatımızda yeni bir kurum olan Cumhurbaşkanlığı Güvenlik ve Dış Politikalar Kurulu ile ABD'deki Ulusal Güvenlik Konseyi'ni kamu politikaları bağlamında karşılaştırmalı olarak ele almaktır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında kurulan ve Soğuk Savaş sırasında ve sonrasında faaliyetlerine devam eden Ulusal Güvenlik Konseyi hem dış politikada gösterdiği performans ile hem de bu alanda kurulmuş ilk kurum olması nedeniyle birçok ülkeye örnek teşkil etmektedir. Ayrıca Cumhurbaşkanlığı Güvenlik ve Dış Politikalar Kurulu'nun hem yeni kurulmuş olması hem de 2018 yılında faaliyete geçen yeni hükümet sistemiyle birlikte ele alındığında yeni hükümet sistemiyle nasıl işleyeceği ve son olarak tüm dünyaya bu konuda örnek teşkil eden ABD'deki Ulusal Güvenlik Konseyi'nden farklarının ne olduğu irdelenecektir.

ABSTRACT

Keywords:

Public Policy
Presidential
Government System
Security and Foreign
Policy Council
National Security
Council

One of the most frequently emphasized issues in the current public policy literature is how policy making will take place and who will be the actors involved in the process. At this stage, when it comes to security and foreign policy, it is essential that it is carried out by experienced people with more scientific and technical knowledge. Based on such a necessity, the aim of this study is to make a comparative analysis of the Presidential Security and Foreign Policy Council, a new institution in our political life, and the National Security Council in the USA in the context of public policies. The National Security Council, which was established after the Second World War and continued its activities during and after the Cold War, sets an example for many countries both for its performance in foreign policy and for being the first institution established in this field. In addition, it will be examined how the Presidential Security and Foreign Policies Council will function under the new government system, both because it was recently established and the new government system became operational in 2018, and finally, how it differs from the National Security Council in the USA, which sets an example to the whole world in this regard.

1. GİRİŞ

İnsanın yapısı gereği sosyal bir varlık olduğu için yüzyıllardır bir arada yaşamıştır. İnsanoğlunun bu özelliğinin son hali bugün karşımıza modern devlet olarak çıkmaktadır. İnsanlık tarihinin ilk dönemlerinde doğal olarak modern anlamda bir devletin olması söz konusu değildir fakat devlet benzeri oluşumlar karşımıza komünler, şehir devletleri veya imparatorluklar şeklinde çıkmaktadır. Her ne kadar bu oluşumlar, modern ulus devletlerin yapısı ile benzer olmasa da kamu politikası anlamında düşündüğümüzde birçok ortak yönlerinin olduğunu iddia edebiliriz. Kamu politikası alanında çalışma yapan bir araştırmacı tarihin hangi dönemine bakarsa baksın kamu politikası alanına dahil edebileceği birçok esere rastlayabilir. Özellikle kamu politikasının merkezine devlet, eyleme karar verme ya da sıklıkla günümüzde dahi karşımıza çıkan güvenlik gibi kavramları yerleştirdiğimiz vakit kendimizi, Antik dönemde Platon'un, Orta çağ İslam düşüncesinde Nizamülmülk'ün ya da Modern Batı siyaset düşüncesinin temeli sayılan Machiavelli'nin eserlerinde bulabiliriz. Modern anlamdaki kamu politikaları ise daha çoğulcu, daha dinamik ve birçok etkeni içine alarak Batı dünyasında özellikle de İkinci Dünya Savaşı sonrası ABD'de gelişmeye başlamıştır. En küçük bir kültür merkezinin inşasına karar vermekten bir ülkenin topyekûn savaşa girmesine varıncaya kadar birçok konu kamu politikasının alanına dahil olabilir. Özellikle tüm ulusu ilgilendiren konuların başında gelen güvenlik gibi konular ise çok daha teknik olmakla birlikte sonuçları herkesi ilgilendirmektedir. Bu çalışmanın amacı herkesi ilgilendiren bir konu olan güvenlik ve akabinde gelişen dış politika konusunun ABD'deki en başat aktörü sayılabilecek olan Ulusal Güvenlik Konseyi ile Türkiye'de sistem değişikliği ile hayatımıza giren Cumhurbaşkanlığı Güvenlik ve Dış Politikalar Kurulunu karşılaştırmalı olarak ele almaktır. Özellikle Türkiye'de gerçekleşen sistem değişikliği sonrasında bir nevi başkanlık sistemi sayılabilecek Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi içinde bulunan Cumhurbaşkanlığı Güvenlik ve Dış Politikalar Kurulu ile mevcut başkanlık sistemleri içinde en köklüsü olan ABD'deki Ulusal Güvenlik Konseyi'ni karşılaştırmak hem iki ülkedeki başkanlık sistemlerinin uygulanma biçimlerini anlamamıza yardımcı olabileceği gibi hem de bu oluşumların güvenlik ve dış politika yapımı aşamasında nasıl bir rol oynadığına ışık tutacaktır.

2. KAMU POLİTİKASI ve TARİHSEL SÜRECİ

Hayatın birçok alanından sıkça duyduğumuz kavramların başında “politika” sözcüğü gelmektedir. Dilimiz Türkçede bu kavram iki farklı anlama gelecek şekilde kullanılmaktadır. İlk olarak “politika” kavramı siyaset kavramıyla eş değer kullanılmaktadır. Bu anlamda kullanıldığında politika kavramı İngilizcede *politics* kavramına denk düşmektedir. Dilimizde politika kavramının ikinci anlamı ise yöntem, program veya tutulan yol anlamına gelmektedir. Kavram bu anlamda kullanıldığı vakit İngilizce karşılığı *policy* anlamına denk düşmektedir (Çevik ve Demirci, 2012: 11). Ayrıca *policy* kelimesinin kökenine baktığımızda kelime Yunanca, Sanskritçe ve Latince dillerinden geldiği bilinmektedir (Dunn, 2018: 31). Bu çalışmanın seyri içinde kamu kurumlarının ve hükümete bağlı organların izlediği bütün eylemlerin hedeflerini anlatmak için kelimenin birinci anlamından ziyade ikinci anlamı olan ve “yöntem, program ve tutulan yol” anlamına gelen politika kavramını kullanmak daha anlamlı olacaktır.

Yukarıdaki politika kavramından hareketle özellikle siyaset bilimi ve kamu yönetimi ile ilgili olan herkesin kamu politikası kavramının ne olduğu üzerine kafa yorduğu bir gerçektir. Örneğin Eryılmaz için kamu politikası kavramı hükümet ve kamu kurumlarının başında bulunan yöneticilerin toplumsal sorunlara yaklaşımını ve bu sorunların çözümü için aldıkları kararları yani izledikleri yöntemleri ifade eder (Eryılmaz, 2021: 13). Dolayısıyla toplumsal sorunları ilgilendiren her şeyin aslında kamu politikasının bir konusu olabileceği açık bir şekilde ifade edilebilir. Örneğin mülteciler konusunda toplum katında oluşmuş hassasiyet karşısında hükümet ve kamu kurumlarının izleyeceği kamu politikası nasıl olmalıdır? Ya da pandemi sonrasında tüm dünyayı etkisi altına alan enflasyonist dalga nasıl önlenmelidir? Hükümetlerin bu gibi sorunlar karşısında alacakları tavırların hepsi kamu politikasının bir yansımasıdır.

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde kamu politikası kavramı kısmen yeni sayılsa da özellikle ABD ve Avrupa'da konu ile alakalı literatürde genel veya kapsamlı birçok yorum yapılmıştır. En genel tanımların arasında Thomas Dye ve Robert Eyestone'un tanımları gösterilebilir. Dye için kamu politikası hükümetlerin yapmayı ya da yapmamayı seçtiği her şey anlamına gelirken (Dye, 2013: 3), Eyestone için kamu politikası hükümet birliklerinin çevresiyle olan ilişkilerini ifade etmektedir (Eyestone, 1971: 18). Yukarıdaki kamu politikası tanımlamalarını incelediğimizde tanımların son derece yüzeysel olduğu açıktır. Nitekim Dye'nin tanımını ele aldığımızda kamu politikası tanımının alanının sadece hükümetlerin alanı ile sınırlı olduğu gözükmektedir. Dye'nin bu tanımının yüzeyselliği Howlett ve Ramesh'in de dikkatini çekmiş ve Dye'nin belirttiği tanımda kamu politikası karar alma sürecinde hükümet dışı faktörlerin eksik olduğunu ima etmiştir (Howlett ve Ramesh, 2003: 5).

Kamu politikası kavramı ile ilgili daha kapsamlı ve güncel tanımlara baktığımız vakit James E. Anderson ve Thomas A. Birkland isimleri göze çarpmaktadır. Nitekim Anderson'da kamu politikası tanımında hükümetlerin eylemleri ya da eylemsizlikleri üzerinden tanımlamanın sıradan bir tanım olduğunu belirtmiştir (Anderson, 2015: 7). Fakat Anderson tanımın bu sınırlılığından hareketle daha kapsayıcı ve daha güncel bir tanım geliştirmiştir. Anderson'a göre bir kamu politikasının içerikleri şunlardır (Anderson, 2015: 7-9):

- Rastgele davranışlardan ziyade belli bir amaç üzerine odaklanır.
- Belli bir zaman dilimi içinde devlet görevlileri tarafından takip edilen eylemler bütünü içerir.
- Vatandaşlar, grup temsilcileri ya da kamu görevlileri tarafından dile getirilir ve belli bir konuda eylem ya da eylemsizlik taleplerine binaen ortaya çıkar.
- Hükümetlerin ne yapmayı istediği ya da ne yapmaya niyetlendikleriyle değil, esas olarak ne yaptıklarıyla ilgilendir.
- Pozitif eylemleri (bir konuda harekete geçme) ya da negatif eylemleri (herhangi bir çaba göstermeme) içerebilir.
- Bir kanuna ya da otoriteye dayanmalıdır.

Son olarak Birkland'ın geliştirdiği kamu politikası tanımına baktığımızda kendisi de tıpkı Anderson gibi detaylı bir analiz geliştirmiştir. Birkland'a göre bir kamu politikasının bileşenleri şu şekilde olmalıdır (Birkland, 2015: 8-9):

- Politikalar dikkat çeken problemler karşısında yapılır.
- Halkın adına yapılır.
- Politikalar bir sorunun çözümü olarak bir hedefe devleti odaklamaktır.
- Düşünceler hükümet dışı yapılardan gelse bile politikalar nihai olarak hükümetler tarafından yapılır.
- Kamu politikaları hükümetlerin yapmayı ya da yapmamayı seçtikleri şeylerdir.

Sonuç olarak kamu politikası Dye ve Eyestone'un yaptığı tanımlarla açıklanamayacak kadar karmaşık süreçleri içinde barındırmaktadır. Dye ve Eyestone'un yaptığı tanımların yanlış olduğunu söylemek güç olmakla beraber eksik olduğunu da belirtmek gerekmektedir. Nitekim onların tanımlarında en göze çarpan şey devletin politika yapımında tek söz sahibi olduğudur. Fakat özellikle 1990'larda yükselen yönetim fikriyle birlikte kamu politikası yapımına devlet dışı aktörlerin de katıldığını göz önüne alırsak günümüzde sadece hükümet odaklı kamu politikası yapımının geride kaldığını söyleyebiliriz. Buna karşılık Anderson ve Birkland'ın yapmak istediği şey kamu politikasının tek eksenli bir düzlemde hareket etmediğini, içinde birçok kişi ve kurumları barındırdığını ve içeriğinin çok karmaşık bir süreç olduğunu bize göstermektedir.

En basit haliyle kamu politikasını Dye'nin tanımıyla "hükümetlerin yapmayı ya da yapmamayı seçtiği her şey olarak" (Dye, 2013: 3) ele aldığımız vakit kamu politikasının tarihsel geçmişini antik döneme kadar götürebiliriz. Bu bakımdan incelendiğinde kamu politikasının geçmişini Platon'a kadar götürebilmemiz mümkündür. Yine orta çağ dönemini ele aldığımızda Niccolo Machiavelli'nin Floransa Kralı'na tavsiye niteliğinde yazdığı eseri de bir kamu politikası örneği olarak gösterilebilir. Erken modern dönemde ise Thomas Hobbes, Adam Smith ve John Stuart Mill gibi düşünürlerin eserleri kamu politikasının alanına dahil olabilecek isimlerdir (Smith ve Larimer, 2009: 7-8).

Kamu politikasının tarihsel gelişimi içinde Fransız Devrimi ve özellikle on dokuzuncu yüzyılın önemi büyüktür. Devrim öncesi politika odaklı sosyal bilimler Avrupa'nın birçok ülkesinde gelişmesine rağmen bu bilimin temel amacı kralların tebaası olan insanlar hakkında bilgi toplamak üzere inşa edilmesiydi. Bu yüzden bu gelişen bu bilime "devlet bilimi" ya da "kamaral bilimler" adı verilmiştir (Wagner, 2007: 29). On dokuzuncu yüzyıla geldiğimizde ise özellikle Avrupa ve Amerika'da yaşam koşullarının değişimi bu bölgelerde endişe yaratmıştır. Sonuç olarak oluşan bu endişelerin giderilmesi için meclislerde, hükümet toplantılarında ve akademilerde sorunlar gündeme gelmeye başlamıştır. Sosyal problemleri gündeme getiren sosyal grupların mevcut bu sosyal sorunları ele alırken kapsamlı ve sistemli bir şekilde ele alınması gerektiğini kabul etmişlerdir (Wagner, 2007: 31). Aslında böylece on dokuzuncu yüzyılda kamu politikasının modern anlamda ilk örneklerinin ortaya çıktığını söyleyebiliriz.

Kamu politikası tarihinin bugünkü halini almasında en önemli dönüm noktası ise İkinci Dünya Savaşı'dır. Savaş öncesinde kamu politikası siyaset bilimi ve kamu yönetimi, maliye, sosyoloji ve iktisat gibi alanların içinde incelenmekteydi. Savaş sonrasında ise yıkılan Avrupa'nın yeniden imarı hayati bir önem arz etmekteydi. Bu dönemde kamu politikası kendini güncelleyerek iki özellik kazanmıştır. Bunlardan biri tüm bilim dalları tarafından teorik olarak üretilen bilgileri kullanarak pratik bir bilime dönüştürmesi ve bir diğeri de kendisinin multidisipliner bir hale gelmesiydi (Demir, 2018: 1). Fakat kamu politikası alanının bir disiplin haline gelmesi ABD'de Harold Lasswell'in politika bilimleri yaklaşımı sayesinde olmuştur. Lasswell'e göre politika bilimlerin başlıca özelliği problem odaklı, multidisipliner, metodolojik ve teorik yönden karmaşık ve son olarak değer

odaklı olmasıdır (Lasswell, 1951: 3-15). Lasswell'in belirttiği bu özellikler politika bilimlerinin modern öncesi politikadan yöntem ve metot olarak ayrılmasına ve kendi sınırları çizerek ayrı bir bilim dalı olmasına işaret etmektedir.

3. TÜRKİYE'DE CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİ

3.1. Genel Bakış

1876 Kanun-i Esasi'den itibaren Türkiye'de yaklaşık 150 yıldır parlamenter sistemin uygulandığı görülmektedir. Bu süreç kimi zaman askeri darbelerle sekteye uğratılsa da başa gelen askeri rejim bu sistemden vazgeçmemiş, parlamenter sisteme yeni fonksiyonlar eklenerek varlığını sürdürmüştür. Fakat parlamenter sisteme yapılan bu müdahalelerin olumlu sonuçlar getirmediği görülmüş olduğundan son çeyrek asırda parlamenter sistem ağır eleştirilere maruz kalmıştır. Özellikle 2007 yılında yaşanan cumhurbaşkanlığı seçimi krizi bu eleştirileri doruk noktasına taşımıştır. Bu tarihten itibaren parlamenter sisteme eklenme yapılarak cumhurbaşkanlığı seçimi için halk oylamasına gidilmesinin kabul edilmesi parlamenter sistemin de sorgulanmasını beraberinde getirmiştir. Yapılan bu değişiklikle parlamenter sistemden ziyade artık yarı başkanlık sistemine geçiş olduğu görüşü ortaya atılmıştır (Akıncı, 2017: 6). Hem bu zamana kadar parlamenter sistemin yaşadığı krizleri aşmak hem de mevcut hükümet rejiminin adını koymak için iktidar partisi önderliğinde Milliyetçi Hareket Partisi'yle yapılan ittifak sonucu 2017 yılının nisan ayında yapılan referandum ile Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi kabul edilmiştir.

2018 yılının temmuz ayı itibariyle de Türkiye, yıllardır gündemde olan parlamenter sistem tartışmalarına yapılan bir referandum ile Parlamenter Hükümet Sisteminden Cumhurbaşkanlığı Hükümet sistemine geçiş yaparak noktayı koymuştur. Yeni sistemin en temel özellikleri yasama, yürütme ve yargı erkinin kesin çizgilerle birbirinden fiilen ayrılması, cumhurbaşkanlığı seçimi ile genel seçimlerin aynı günde yapılması, cumhurbaşkanının görev ve yetkilerinin yeniden düzenlenmesi, cumhurbaşkanının partisiyle ilişkisinin kesilmemesi, meclis ve cumhurbaşkanının belirli şartların oluşması halinde karşılıklı olarak seçimlerin yenilenmesi kararını alabilmeleri, cumhurbaşkanı yardımcılığı makamının tahsis edilmesi ve çift başlı yürütmenin ortadan kaldırılmasıdır (Belli vd., 2018: 79; Dinç ve Yılmaz, 2022: 169; Yılmaz ve Yıldız, 2022: 514). Gerçekleşen bu sistem dönüşümü ile kamu politikası oluşturma sürecine yeni aktörler eklenirken mevcut aktörlerin rollerinde de değişiklikler gerçekleşmiştir. Yeni sistemin içinde ilk dikkat çeken aktörlerin başında politika kurulları ve ofisleri gelmektedir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile politika yapımına dokuz adet politika kurulu eklenmiştir. Dahil edilen bu politika kurullarının temel işlevi politikalarla ilgili öneriler geliştirmek, Cumhurbaşkanı tarafından uygun görülen politikalarla ilgili çalışmaları yürütmek, uygulanmakta olan politikaları izlemek ve etkilerini değerlendirmektir. Sisteme dahil edilen bir diğer aktör ise ofislerdir. Bu ofislerin görevi ise Cumhurbaşkanı tarafından öncelik verilen alanlarda proje üretmek, politika analizleri gerçekleştirmek, rapor hazırlamak ve bakanlıkların faaliyetlerini takip etmektir (Akman, 2023: 95-96). Görüldüğü üzere sisteme yeni dahil olan politika kurulları ve ofisler Cumhurbaşkanının uygun gördüğü ve onay verdiği alanlarda bizzat Cumhurbaşkanına bağlı olarak çalışmakta ve öncelik verilen alanlarda projeler üretip analiz yaparak kamu politikası üretiminde başat rol almaktadırlar.

Yeni sistemde yasama ve yürütmede gerçekleşen değişikliklere geçmeden önce göze ilk çarpan yeniliklerden birisi de Cumhurbaşkanı yardımcılığı statüsüdür. Türk siyasal hayatında daha önce hiç olmayan bir makam bundan sonra gündemi işgal edeceği kesindir (Tunç, 2019: 145). Cumhurbaşkanlığı sisteminde Cumhurbaşkanının göreve seçilmesinden sonra bir veya daha fazla Cumhurbaşkanı yardımcısı atayabileceği belirtilmiştir. Bu düzenlemeyle birlikte anlaşılmaktadır ki yeni sistemde Cumhurbaşkanı ile seçimle gelen bir yardımcılık makamının olmadığıdır. Bu bakımdan ele aldığımızda diğer başkanlık sistemlerinin aksine (ABD, Brezilya vs.) seçimle gelen bir yardımcılık makamı statüsü yoktur (Alkan, 2018: 71).

3.2. Yasama

Parlamenter sistemden Cumhurbaşkanlığı Hükümet sistemine doğru yapılan değişikliklere rağmen TBMM'nin denetim yetkisi başkanlık sistemlerinden daha geniş bir içeriğe sahiptir. Yeni sistemde de yazılı soru ve genel görüşme yöntemleri varlığını sürdürmektedir. Ayrıca meclis araştırma komisyonları da yasamanın yürütme üzerindeki diğer bir denetimdir. Meclis araştırma komisyonunun en önemli özelliği ise yürütmeden hiçbir temsilcinin komisyonda yer almamasıdır. Meclis komisyonunun bu özelliği kuvvetler ayrılığı ilkesi ile paralellik göstermektedir (Alkan, 2018: 48). Sonuç olarak Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilse bile yasamanın parlamenter sistemde bulunan özelliklerini koruduğu söylenebilir.

Söz konusu yasama faaliyeti olduğunda en çok tartışılan konulardan birisi de yeni sisteme entegre edilen ve sadece cumhurbaşkanına tanınan kararname yetkisidir. Başta belirtmek gerekir ki bu yetki tamamen yürütmenin alanına ilişkin bir yetkidir. Eğer kararname yetkisi yasama faaliyetini kapsayacak şekilde genişletilirse söz konusu durumun kuvvetler ayrılığını zedeleyeceği açık bir şekilde söylenebilir (Alkan, 2018: 40). Dikkat çeken bir diğer husus ise yeni sistemde cumhurbaşkanının partili olması halinde söz konusu kararnamelerin ağırlığı daha da fazla hissedebilir olduğudur. Çünkü cumhurbaşkanının partisinin mecliste salt çoğunluğu yakalaması halinde kararnamelere karşı yasa çıkarma ihtimali azalır (Tunç, 2019: 127). Fakat böylesi bir problemin oluşmaması için anayasal düzeyde en az 86 alan bizzat yasama alanına bırakılmış durumdadır (Alkan, 2018: 39). Ayrıca yeni sistemin kurumsal özelliği olarak yasama faaliyetinin yürütme faaliyetine tarafına genişlememesi için bazı önlemlerde alındığı söylenebilir. Bunların başında cumhurbaşkanlığının çıkardığı kararnamelerin meclisin çıkardığı kanun ile feshedilebilmesi ve kararnamenin kanun ile çelişmesi durumunda kanunun geçerli sayılabilmesi gelmektedir (Alkan, 2018: 137).

Sonuç olarak anayasanın öngördüğü yürütmenin yasama faaliyetine genişlemesini engelleyici mekanizmalar teorik olarak faydalı olabilecek hamlelerdir. Fakat Tunç'un belirttiği gibi hem meclisin salt çoğunluğunun hem de yürütmenin başının aynı partiden olması kararnamelere karşı kanun çıkarma ihtimalini zayıflatmaktadır ve böylesi bir durumda da kararnamelerin etkisinin daha da hissedilebilir hale gelebileceğini söyleyebiliriz (Tunç, 2019: 127).

3.3. Yürütme

Yeni sistemden farklı olarak parlamenter sistem, meclis esaslı bir sistem olmakla beraber yapılan seçimlerin amacı parlamentoya girecek üyeleri seçmek üzerinedir. Kurulacak olan hükümet ise parlamento içinden çıkmaktadır. Fakat kurulacak olan hükümetin göreve başlayabilmesi için bir bütün halinde güven oyu alması şarttır. Bunun yanı sıra parlamentonun mevcut kurulmuş hükümet üzerinde denetim yetkisi bulunduğu için parlamento tarafından yapılacak güvensizlik oyuyla birlikte hükümet iktidardan da düşebilir (Yayla, 2014: 70). Yine klasik parlamenter sistemin bir özelliği olarak devlet başkanının yetkileri sembolik olduğu için siyasi olarak da sorumsuzluğu hakimdir. Karşı imza kuralı gereği devlet başkanının imzası olsa bile sorumluluk tamamen bakanlar kuruluna aittir (Tunç, 2019: 16). Son olarak eski sistem içerisinde yürütmenin başına geçecek kişiler için yeniden seçilmesi yönünde herhangi bir süre sınırlaması bulunmamaktadır (Alkan, 2018: 65).

Fakat Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde yürütme organı için yukarıda sayılan özelliklerin tamamı değişikliğe uğramıştır. Başbakan ve Bakanlar Kurulunun olduğu ikili yapı kaldırılmış ve sadece tam yetki ve sorumlulukla donatılmış bir Cumhurbaşkanını figürü karşımıza çıkmaktadır (Akman, 2023: 52). Yine parlamenter sistemin bir özelliği olan Bakanlar Kurulunun güvenoyu alması gibi bir şart Bakanlar Kurulu kaldırıldığı için yeni sistemde bulunmamaktadır. Sistemin en can alıcı noktası hem yasama hem yürütme organı seçimlerin yenilenmesini isteyebilmesidir. Fakat bu durumda hangi makam seçim isterse istesin hem yasama organı hem de yürütme organının başı için eş zamanlı bir seçim yapılır (Alkan, 2018: 112). Ayrıca yeni sistemde yürütmenin başı olacak kişi için en fazla iki kere seçilme şartı ilkesi getirilmiştir (Alkan, 2018: 64).

Sonuç olarak yürütme makamının parlamenter sistemde dağılmış olan yapısı yeni sistemde tek elde toplandığı söylenebilir. Bu durum yürütmenin başına geçecek kişinin hem halktan aldığı meşruiyeti artıracığı hem de anayasal hem de halkın nezdinde sorumluluklarının artacağı anlamına gelmektedir. Ayrıca seçim şartlarından biri olarak salt çoğunluk ilkesi disiplinli partilerin bile salt çoğunluğu yakalamak adına ilkelerinden feragat edebileceği anlamına gelmektedir. Bu durum partilerin kimliklerinin ve ideolojilerinin esnetilmesini beraberinde getirebilmektedir. Son olarak en fazla iki kere seçilme şartı parti içi demokrasiler adına olumlu etkiler doğurabileceği söylenebilir. Çünkü bu ilke sayesinde en fazla iki kere seçilebilen yürütmenin başı doğal olarak bir sonraki seçimde aday olamayacağı için parti içinde lider kültürünü zayıflatarak diğer adayların da önünü açmaya sebebiyet verebilir.

4. GÜVENLİK VE DIŞ POLİTİKALAR KURULU

4.1. Oluşumu ve Yapısı

Eski sistem olan parlamenter sistemde meclisten güvenoyu alan iktidarın, program ve politikalarını uygulayan kişilerin hedeflenen politikalar doğrultusunda izleyecek ve sonuçları iktidar adına koordine edecek mekanizmaları yoktu. Ayrıca güvenoyu alacak olan hükümetin programı devletin genel kamu politikasının en önemli aracıydı. Fakat yeni sistem olan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde güvenoyu alma gibi bir durum söz konusu olmadığı için hükümet programı da söz konusu olmaktan çıkmıştır. Bunun yerine alanlarında uzman kişilerin oluşturduğu Cumhurbaşkanlığı Politikalar Kurulu eklenmiştir (Karatepe ve Altunok 2019: 62-63).

Yeni sistemin ilk köşe taşı ise 2017 tarihinde atılmıştır. 16 Nisan 2017 tarihinde yapılan referandum ile Türkiye, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine resmi olarak geçmiştir. 24 Haziran 2018 seçimleriyle beraber ise yeni sisteme fiilen geçilmiştir. Seçimlerin hemen akabinde yayınlanan 1 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle toplam dokuz adet politika kurulunun neler olduğu, yapısı ve görevleri detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Konumuzla ilişkili olarak 1 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi içinde yer alan kurullardan biri olan Güvenlik ve Dış Politikalar Kurulu'na odaklanılacaktır.

10/07/2018 tarihli 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesine oluşturulan politika kurulundan birisi de 26. maddede geçen Güvenlik ve Dış Politikalar Kuruludur. Bu maddeye göre Güvenlik ve Dış Politikalar Kurulu'nun görev ve yetkileri şu şekildedir (1 nolu C.K. 2018: md. 26):

- Türkiye'nin uluslararası ilişkilerine yönelik politika önerileri oluşturmak,
- Bölgesel etkinliği artırmaya yönelik politika önerileri oluşturmak,
- Bölgesel sorunlara çözüm önerileri geliştirmek,
- Küresel gelişmeleri analiz ederek raporlamak,
- Değişen güvenlik ortamlarını analiz ederek, tehditlere, Türkiye Cumhuriyeti sınırlarının yasadışı faaliyetlere karşı korunması, güvenliğin sağlanması, ülke içinde ve uluslararası alanda iş birliğinin geliştirilmesi ile sınır yönetimine ilişkin güvenlik politika önerileri geliştirmek,
- Türkiye'nin göç politika ve stratejilerini belirlemek, uygulanmasını takip etmek, göç uygulamalarını izlemek ve önerilerde bulunmak, göç alanında yapılması planlanan yeni düzenlemeleri değerlendirmek, göç politikaları ve hukuku alanında bölgesel ve uluslararası gelişmeleri takip etmek ve bu gelişmelerin Türkiye'ye yansımalarını değerlendirerek raporlamak,
- Afet ve acil durum halleri ile ilgili önleme, müdahale ve iyileştirme konularında politika önerileri geliştirmek,
- Sivil havacılık güvenliği ile ilgili politikaların belirlenmesi amacıyla çalışmalar yapmak,
- Siber güvenlik ile ilgili politika ve strateji önerileri geliştirmek,
- Karayolu, demiryolu ve havayolu trafik güvenliği ile ilgili politikalar geliştirmektir.

Kurulun yapısı incelendiğinde kurulun başkanının cumhurbaşkanı olduğu ve kurulların en az üç kişiden oluşacağı belirtilmiştir. Cumhurbaşkanı kurul üyeleri arasından uygun gördüğü kişiyi başkan vekili olarak atayabilecektir. Diğer kurullar gibi Güvenlik ve Dış Politikalar Kurulunun da bütçe ve personel ihtiyacı Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı tarafından karşılanacaktır. Ayrıca gerektiğinde kamu kurum ve kuruluşlarından ve bakanlıklardan gerekli bilgi ve belgeleri temin edebilecekleri gibi bunların öncelikli dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Son olarak gerektiğinde görev alanına giren konularda bakanlıklar ve kamu kuruluşlarıyla birlikte cumhurbaşkanının belirlediği başkan etrafında koordinasyon toplantısı yapılabilecektir (1 nolu C.K. 2018).

Görüleceği üzere yukarıdaki bütün özellikler değerlendirildiğinde Güvenlik ve Dış Politikalar kurulu küresel ve bölgesel birçok problemle alakalı politika geliştireceği söylenebilir. Doğal olarak alanıyla ilgili birçok konuda diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla yapacağı istişareler sonucunda dış politika alanında başat bir rol alacağı açıktır.

5. ABD ULUSAL GÜVENLİK KONSEYİ

5.1. Oluşumu ve Alt Yapısı

İkinci Dünya Savaşı sonrası ABD'nin hegemon güç olma isteği ve savaş döneminde artan üretimi koruma isteği ABD'nin birtakım düzenlemelere ihtiyaç duymasına yol açmıştır. Bu hedefler doğrultusunda 12 Mart 1947'de Başkan Harry Truman tarafından özellikle Sovyet ve komünizm karşıtlığı etrafında şekillenen bir politika hazırlanmış ve bu politikaların uygulanması içinse Kongre tarafından 26 Temmuz 1947'de "Ulusal Güvenlik Yasası" çıkarılmıştır (NSA, 1947: 3).

1947 yılında meclis tarafından çıkarılan Ulusal Güvenlik Yasası kendi alanında bir ilk olma özelliği taşıırken diğer birçok ülke içinse ilerleyen yıllarda örnek teşkil etmiştir. Bu bakımdan çıkarılan yasa kendinden sonra kurulmuş olan birçok güvenlik teşkilatları için bir dayanak olmuştur (Birdişli: 2021: 31).

1947 yılında çıkarılan Ulusal Güvenlik Yasasını incelediğimiz vakit konumuz açısından dikkate almamız gereken ilk konu Ulusal Güvenlik Konseyi (NSC) adında bir teşkilatlanmanın oluşturulmasıdır. Daha sonrasında güvenlik alanı kapsamında Savunma Bakanlığı (Pentagon) yeniden yapılandırılmış ve bu doğrultuda Merkezi

İstihbarat Ajansı (CIA) kurulmuştur. Bu yapılanmaya ek olarak 1953 yılında artan Soğuk Savaş etkisiyle birlikte Ulusal Güvenlik Danışmanlığı (NSA) oluşturulmuştur.

5.2. Teşkilat Özellikleri

Konseyin yapısına baktığımız vakit karşımıza çıkan ilk özellik ABD başkanının konseyin başkanı olduğudur. Konsey ilk yıllarında başkanın yanı sıra başkan yardımcısı, dışişleri bakanı ve savunma bakanının katılımıyla toplanıyordu. Ayrıca Ulusal İstihbarat Başkanı istihbarat danışmanı olarak, Genel Kurmay Başkanı da askeri danışman olarak konseyde yer alıyordu. Ulusal Güvenlik Danışmanı ise yasal olarak konsey üyesi değildir fakat gündemdeki konuları hazırlama ve başkana onaya sunma gibi görevleri mevcuttur. Ancak son yıllarda örneğin Bush hükümeti zamanında hazine bakanı, adalet bakanı, ABD Birleşmiş Milletler temsilcisi, başkan danışmaları gibi kurumlarda konseye ilave edilmiştir (Whittaker vd., 2008: 97-98).

Konseyin rolüne baktığımız zaman ise karşımıza tavsiyede bulunan bir yapısı olduğu çıkmaktadır. Yani konseyin işlevi tavsiye vermek üzerinedir. Yapılacak eylemlerle ilgili bir karar verme durumu söz konusu değildir (Cutler, 1956: 441).

Ulusal Güvenlik Danışmanı meclisin onayı olmaksızın doğrudan başkan tarafından atanır. Bu yüzden Ulusal Güvenlik Konseyi'nin yapacağı işlemler doğrudan başkanın onayı ile yürütülür. Görüşülen konu hakkında uzman kişiler ve düşünce kuruluşları toplantılara davet edilebilir. Bu yüzden çalışanların sayıları ve ele alınan konular çok çeşitlilik gösterebilir. Örneğin 2007'de 110 politik branşta konu ele alınırken yaklaşık olarak da 225 kişi istihdam edildiği görülmüştür (Whittaker vd., 2008: 98-99).

Kurum zaman içinde ABD'nin güvenlik politikaları sebebiyle birçok kez içeriğinde yeniliğe gitmiştir. Bu anlayışa sebebiyet veren şey ise 11 Eylül saldırılarıdır. ABD bu zamana kadar kendi toprakları içinde hiçbir terör saldırısı görmediği için 11 Eylül saldırıları gündemi bir hayli meşgul etmiş ve ilave güvenlik önlemleri ihtiyacı doğurmuştur. Saldırıdan hemen sonra ülkede Vatan Savunması (*Homeland Defence*) anlayışı ortaya çıkmış ve birtakım düzenlemelere gidilmiştir. Bu anlamdaki ilk düzenlemelerden birisi İç Güvenlik Yasası ve İç Güvenlik Bakanlığıdır. Daha sonrasında ise 2004 yılında İstihbarat Reformu ve Terörizmi Önizleme Yasası ile Ulusal İstihbarat Topluluğu Başkanlığı nezdinde Ulusal İstihbarat Topluluğu Direktörlüğü kurulmuştur. Bu kurulan yeni kurumların hepsi ABD'nin artan güvenlik ihtiyacı sebebiyledir. Ayrıca yasal alt yapısı ise 1947 yılında çıkarılan Ulusal Güvenlik Yasasına dayanmaktadır (Birdişli, 2021: 37).

6. CUMHURBAŞKANLIĞI GÜVENLİK VE DIŞ POLİTİKALAR KURULU İLE ABD ULUSAL GÜVENLİK KONSEYİ KARŞILAŞTIRMASI

6.1. Kuruluşu

2017 yılında yapılan anayasa değişikliği ile Türkiye tarihinde ilk defa Cumhurbaşkanlığı Hükümet sistemine geçiş yapmıştır. 2018 yılında yapılan seçimlerde ise sistem resmi olarak faaliyete geçmiştir. Yeni sistem birçok yeni kurumu içinde barındırmasına rağmen bizim konumuz açısından ele alınacak olan kurul doğrudan cumhurbaşkanına bağlı olan Güvenlik ve Dış Politikalar Kuruludur.

2018 yılı itibarıyla Türk siyasal hayatına giriş yapan Güvenlik ve Dış Politikalar Kurulu Amerika'daki Ulusal Güvenlik Konseyi ile kıyaslandığında oldukça yeni bir kurumdur. Nitekim ABD Ulusal Güvenlik Konseyi ise 1947 kurulması ile daha eski bir olmakla beraber bu alanda kurulmuş ve birçok ülkeyi de etkilemiş olmasıyla da bir ilk olma özelliğini taşır.

Cumhurbaşkanlığı Güvenlik ve Dış Politikalar Kurulu'nun hukuki alt yapısı 10/07/2018 tarihli 1 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (1 nolu C.K. 2018) olsa da esas olarak anayasal bir boyutu da vardır. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti anayasasının yürütmeyi düzenleyen 104. maddesinin 9. fıkrasına göre cumhurbaşkanı üst düzey yöneticileri atamakla ve esaslarını düzenlemekle ilgili kararname çıkarmakla yetkilendirilmiştir (T.C. Anayasa, 1982). Yürütme organının başı anayasadan aldığı bu yetkiyi Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesiyle birlikte uygulamaya koymuş ve üst düzey yönetici kadrosu olarak politika kurullarını oluşturmuştur. Fakat Ulusal Güvenlik Konseyi'ndeki durum ise Türkiye'dekinden farklılık arz etmektedir. Çünkü Ulusal Güvenlik Konseyi'nin hukuki dayanağı Ulusal Güvenlik Yasası'dır ve bu yasa meclisten oylanarak çıkmıştır (NSA, 1947). Bu bakımdan ele aldığımızda Güvenlik ve Dış Politikalar Kurulu yürütme organının başında bulunan kişinin kendi tasarrufuyla kamuda verimliliği artırmak ve hızlı politika yapımına olanak vermek adına yapılmış bir hamle iken, Ulusal Güvenlik Konseyi hukuki dayanak bakımından doğrudan mecliste oylanarak kurulmuş bir yapı olma özelliğini taşımaktadır.

6.2. Yapısı

Kurulların ortak özelliklerini ele aldığımız vakit karşımıza çıkan ilk konu başkanlarının yürütmenin başı olmasıdır. Hem Cumhurbaşkanlığı Güvenlik ve Dış Politikalar Kurulu'nun hem de Ulusal Güvenlik Konseyi'nin yapısını incelediğimiz vakit bu kurullarının başkanları yürütmenin erkinin başında bulunan kişidir. Böylelikle Cumhurbaşkanlığı Güvenlik ve Dış Politikalar Kurulu'nun başkanı cumhurbaşkanı iken, Ulusal Güvenlik Konseyi'nin başkanı ise ABD başkanıdır.

Bir diğer ortak yapı ise her iki kurulunda aldığı kararların özelliği ile ilgili olmasıdır. Her iki kurulda görüşülen konularla alakalı yürütmenin başında bulunan kişiye görüşlerini iletmekle görevlidir. Nitekim politika kurulunun bu özelliği 2018 yılında çıkan kararnamenin 33. maddesinde (1 nolu C.K. 2018) düzenlenirken, konseyde ise bu özellik 101. maddede düzenlenmiştir (NSA, 1947).

Son olarak ortak bir diğer özelliği ise görüşülen konularla ilgili alanında uzman kişilerin ve düşünce kuruluşlarının toplantılara davet edilebileceğidir. Hem politika kurulu hem de konsey alanında uzman kişileri toplantılara çağırarak fikir alışverişinde bulunabilir. Politika kurulu bu özelliğini 33. maddenin 4.fıkrasından (1 nolu C.K. 2018, md. 33) alırken, konseyin bu özelliği ise 103B bölümünde düzenlenmiştir (NSA, 1947: 103B).

İki kurul arasındaki farklılıklardan en başında ise kurulun doğal üye sayılarının çeşitliliğidir. Ulusal Güvenlik Konseyi'nin doğal üyeleri ilk kurulduğu zamanlarda başkanın yanı sıra başkan yardımcısı, dışişleri bakanı, savunma bakanı ve askeri danışman olarak Genel Kurmay başkanı, istihbarat danışmanı olarak ise de Ulusal İstihbarat Başkanı yer alıyordu. Zamanla konseyin doğal üye sayısında bir artış olmuştur (Whittaker vd., 2008: 97-98). Konseyin bu daimî üyeleri politika kurulu ile karşılaştırıldığında daha geniş bir katılımcı sayısı içerdiği söylenebilir. Politika kurullarında ise en az üç üye olması belirtilirken (1 nolu C.K. 2018 md. 21) bakanlar katında doğal üyeleri yoktur. Fakat kurulların kendi içinde veya diğer kurullarda yapacağı toplantılara alanında uzman kişiler davet edilebileceği gibi bakanlarda davet edilebilir ve bu toplantılara cumhurbaşkanının atayacağı bakan ya da kurul vekili başkanlık edebilir (1 nolu C.K. 2018 md. 32).

SONUÇ

Devlet ve benzeri yapıların tarihsel kökenini incelediğimiz vakit aslında insanlığın da tarihini incelemiş oluruz. Özellikle ilk insanları düşündüğümüzde devlet benzeri oluşumlardan beklenen en temel beklenti her ne kadar modern dönemlerde çok farklılık gösterse bile en temeli yine güvenlidir. Aradaki en önemli farklılık ise günümüz toplumlarında artık güvenlik konusu daha yönetsel ve bilimsel çerçevede tecrübe sahibi uzmanlar tarafından ele alınan teknik konu olmasıdır. Bu aşamadan sonra modern kamu politikaları karşımıza çıkmaktadır. Kamu politikası Batı'da özellikle ABD'de ayrı bir bilim dalı olarak ele alınmıştır. Kamu politikasının kendine has özellikleri olan bir alan olarak gelişmesi ve bilimsel ve teknik bilgiyle istenen sonuçlara erişilebilmesi gibi özelliklerinden dolayı halihazırda ülkelerin yapmak istediği politikalarda aktör olarak konumlanmış kurulları da etkilemiştir. Bu kurulların başında ABD'de Ulusal Güvenlik Konseyi gelirken, Türkiye'de ise Güvenlik ve Dış Politikalar Kurulu gelmektedir. ABD'deki Ulusal Güvenlik Konseyi, Türkiye'deki Güvenlik ve Dış Politikalar Kurulu'ndan çok daha eski ve dünyada bu alanda ilk olması sebebiyle örnek alınabilecek bir yapıya sahiptir. Özellikle Soğuk Savaş döneminde ve sonrasında ABD'nin güvenlik siyasetinde etkin yapısını sürdürmesi kurulun ne kadar teknik ve kurumsal yönden güçlü olduğunu bize göstermektedir. Türkiye'deki Güvenlik ve Dış Politikalar Kurulu ise hem yapı olarak çok yeni bir kurul hem de halihazırda 2018 yılında işlerliğe başlamış olan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi içerisinde etkin olup olamayacağı merak konusudur. Ancak hem modern kamu politikaları bağlamında düşündüğümüzde hem de uluslararası ilişkiler bağlamında Türkiye'nin aktif siyasetini düşündüğümüzde Cumhurbaşkanlığı Güvenlik ve Dış Politikalar Kurulu'na olan ihtiyacın artacağı düşünülebilir.

KAYNAKÇA

- Akıncı, B. (2017), Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin Olası Demokratik ve Ekonomik Etkileri, *Turkish Studies*, 12/24, ss.1-16.
- Anderson, J. (2015), *Public Policymaking, USA*: Cengage Learning
- Akman, E. (2023), *Kamu Politikası*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Alkan, H. (2018), *Kurumsalcı Yaklaşım Işığında Yeni Siyasetin Adı: Cumhurbaşkanlığı Sistemi*, Ankara: Liberte Yayınları.

- Belli, A., Tunç, A., Özdemir, F.N., Göksel, K. (2018), “*Yeni Kamu Yönetimi Yaklaşımı Bağlamında Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi*”, 7. Uluslararası İdealden Gerçeğe Toplum, Siyaset ve Ekonomi Bildirileri El Kitabı, Bilsam Yayınları, Malatya, ss. 74-81
- Birdiqli, F., (2021), “*Ulusal Güvenlik Devleti*”, Siyaset Devlet ve Uluslararası İlişkiler (Ed. Abdullah Torun), Ankara: Gazi Kitabevi, ss. 29-41.
- Birkland, T. (2015), *An Introduction to the Policy Process*, New York: Routledge.
- Cutler, R. (1956), *The Development of the National Security Council*, Foreign Affairs, Vol. 34 No.3. pp.441-458.
- Çevik, H. H. ve Demirci, S. (2012), *Kamu Politikası*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Demir, F., (2018), *Kamu Politikasına Giriş*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Dinç, Y. D. ve Yılmaz, V. (2022), Türkiye’de cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin yasama, yürütme, yargı organları ile taşra ve yerel yönetimlere etkilerinin değerlendirilmesi. *Ombudsman Dergisi*, 8(16), Ocak-Haziran, 167-213.
- Dunn, W., (2018), *Public Policy Analysis: An Integrated Approach*, New York: Routledge.
- Dye, T. (2013), *Understanding Public Policy*, USA: Pearson.
- Eryılmaz, B., (2021), *Kamu Yönetimi*, Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Eyestone, R., (1971), *The Threads of Public Policy: A Study in Policy Leadership*, New York: The Bobbs Merrill.
- Howlett, M. ve Ramesh, M. (2003), *Studying Public Policy: Policy Cycles and Policy Subsystems*, Oxford: Oxford University Press.
- Karatepe, Ş. ve Altunok, H. (2019), *Cumhurbaşkanlığı Politikalar Kurulu*, Ankara: A Kitap.
- Lasswell, H. (1951), “*The Policy Orientation*”, *The Policy Sciences: Recent Developments in Scope and Method*, (Ed. Daniel Lerner ve Harold Lasswell), Stanford: Standord University Press, pp.3-15.
- Smith, K. ve Larimer, C. (2009), *The Public Policy Theory Primer*, USA: Westview Press.
- Tunç, A. (2019), *Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve Yeniden Yapılanan Türk Kamu Yönetimi*, Bursa: Dora Yayıncılık.
- Wagner, P. (2007), “*Public Policy, Social Science and the State: An Historical Perspective*”, *Handbook of Public Policy Analysis: Theory, Politics and Methods*, (Ed. Frank Fisher, Gerald Miller ve Mara Sidney), USA: Taylor & Francis, pp. 29-43.
- Whittaler, A., Smith, F. ve Mckune, E. (2008), “*The National Security Policy Process: The National Security Council and İnteragency System*”, *The İnteragency and National Security* (Ed. Gabriel Marcella), *Affair of State*, pp. 97-170.
- Yayla, A. (2014), *Karşılaştırmalı Siyasal Sistemler*, Ankara: Liberte Yayınları.
- Yılmaz, V. ve Yıldız, M.Ş. (2022), Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Üzerine Tartışmalar Ve Yeni Sistemin Etkileri, *Bingöl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2), ss. 507-532.
- 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, (10/07/2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete).
- 235 Public Law National Security Act (26/07/1947).
- 2709 sayılı 1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (18/10/1982 tarih ve 17863 sayılı Resmi Gazete).

